

Honderd jaar Ubbo Stadskanaal: een school kijkt terug



26 mei 2019, Groningen
Germa Greving Foto DvhN

Eerste christelijke hbs in de regio, lyceum, scholengemeenschap. Het verhaal van 100 jaar Ubbo Emmius in Stadskanaal is een spiegel van de veranderende wereld. Verteld door leerlingen, docenten en uitgesleten trappen.

De school als tweede thuis. Germa Greving (1988) speelde in de vakanties glijbaantje op de trapleuningen in het monumentale gebouw aan de Stationslaan. Sjoerd, haar vader, werkte veertig jaar als conciërge op het Ubbo Emmius College in Stadskanaal. Ze kent de lokalen en gangen op haar duimpje.

Verzameling verhalen

Hij nam afscheid in 2014 en zijn dochter, inmiddels historica, verzamelde bij zijn afscheid in 2014 verhalen van collega's. Het bleek de opmaat voor het vastleggen van de hele geschiedenis van het Ubbo, dat dit jaar een eeuw bestaan viert. Van de eerste christelijke hbs in de regio, naar lyceum, naar scholengemeenschap.

Een verhaal dat, op www.deeeuw.nl, niet alleen gedistilleerd is uit archiefmateriaal maar ook verteld wordt door leerlingen, oud-leerlingen en docenten en, geheel naar de geest van deze tijd, opgeluisterd is met video's en foto's. Germa Greving is er, naast haar baan als directeur van museum Het Pakhuis in Ermelo en bijgestaan door Kirstin Smid, eveneens oud-leerling, al vijf jaar mee bezig. Een school kijkt vooruit, naar de toekomst. Het streven is de wereld van kinderen te vergroten en ze op weg te helpen in de maatschappij. De blik gaat zelden tot nooit terug.



De eerste christelijke hbs in de regio, Villa van Deest, opende in 1919 de deuren in Drouwenermond en trok leerlingen van heinde en verre. Foto Oud Stadskanaal

Greving: „In het gebouw aan de Stationsstraat hingen ooit lijstjes met oorlogsslachtoffers, er is een herdenkingsplaquette, maar veel meer over de historie is er niet. Dat is natuurlijk gek. We hebben ook een geschiedenis, waarom laten we dat niet zien?”

Dat gebeurt inmiddels. Stichting *De Eeuw van Mijn Ubbo* reconstrueert op de website het verhaal van de school. De focus ligt op het onderwijserfgoed en op de geschiedenis van de regio, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. De nadruk ligt, bijzonder in een gebied waar het talent voor bescheidenheid in de genen zit, op wat goed is gegaan en genereert zelfs trots.

Want de christelijke hbs die op 3 september 1919 in Villa van Deest in Drouwenermond met 46 leerlingen begon heet een eeuw later *Ubbo Emmius Scholengemeenschap*. Met acht locaties: in Onstwedde, Veendam en Winschoten en vijf in Stadskanaal. Ze bieden onderdak aan het hele middelbare schoolspectrum. Van praktijkonderwijs tot vwo.



Een schoolklas in Villa van Deest in de jaren twintig. Foto Oud Stadskanaal

Greving: „Oost-Groningen zou er zonder het Ubbo anders uit zien. De aanwezigheid van de school speelde bijvoorbeeld een rol bij de komst van Philips naar Stadskanaal. De verbondenheid is er nog steeds, met de keuze om in deze regio zoveel mogelijk onderwijsvormen in stand te houden. Zoals praktijkonderwijs, vmbo en tl. De leerlingenaantallen zijn niet gigantisch, het gaat om een paar honderd, voor hen maakt het Ubbo wel het verschil.”

Erwtensoep met worst

De oprichting van de school bleek een kwestie van doorpakken. In de tijd van de industrialisatie groeide de behoefte aan scholing en in het tweede decennium van de twintigste eeuw waren in Stadskanaal twee comités die een Hogere Burgerschool wilden: een openbare en een christelijke. De groep van dominee Homme Heida en ondernemer Grietinus Zwartsenberg toonde zich slagvaardiger en kreeg in 1919 van het rijk toestemming voor de oprichting van een christelijke hbs.

Een unieke school zag het levenslicht. De provincie kende buiten de stad Groningen louter openbare hbs' en. Zoals in Veendam, Winschoten en Ter Apel. De eerste jaren waren zwaar, maar de school voorzag in een behoefte. Van heinde en ver kwamen leerlingen naar Stadskanaal. Ouders kozen ervoor dat hun kinderen 20 kilometer moesten fietsen voor christelijk onderwijs.

Karel Lantermans was de eerste rector. Hij woonde met zijn gezin bovenin villa Van Deest. Soms daalde de geur van erwtensoep met worst van de trap naar beneden, vertelt oud-leerling J. Wiegman in het Gedenkboek van 1959, zodat de leerlingen steeds meer moeite hadden zich bij wiskunde te concentreren op 'het scheefhoekig parallellepipedum'.

Een aantal bekende Nederlanders en Groningers kregen les op het Ubbo Emmius Lyceum.

Dat zijn onder anderen:

- Helen Käminck, directeur Streekhistorisch Centrum Stadskanaal.
- *Jan Nieboer, voorzitter Verenigingen van Bedrijven Kanaalstreek en woordvoerder Tegenwind Veenkoloniën.*
- Frits Borgesius van Bakkerij Borgesius in Stadskanaal.
- Jur Stavast, oud-burgemeester gemeente Stadskanaal.
- Ben Tiggelaar, bedrijfskundige, gedragswetenschapper en schrijver van managementboeken.
- Ruth Peetoom, theoloog, predikant en oud-CDA-partijvoorzitter.
- Peter Rehwinkel, PvdA-er, voormalig Eerste- en Tweede Kamerlid, oud-burgemeester van Naarden en Groningen; nu waarnemer in Zaltbommel.

Greving: „Lantermans is tot het einde van de Tweede Wereldoorlog gebleven. Hij dacht, zoals later meer rectoren en docenten bij hun aantreden, hooguit één, twee, drie jaar te blijven. Stadskanaal gold als een uithoek. Maar de meesten bleven hangen.”

Thuis

Het gebouw aan de Stationslaan werd in 1926 geopend. Een nieuw 'thuis'. Generaties zaten er in de schoolbanken en liepen de trappen op en af. Dag in, dag uit, jaar in jaar uit, tot aan vandaag. Wie in Stadskanaal aan het 'Ubbo' denkt, denkt aan de Stationslaan. *(Tekst gaat verder onder de foto)*

De geschiedenis van de school is een spiegel van de veranderende wereld. De Beurskrach in 1929 leidde onder meer tot bezuinigingen op het onderwijs. Al begonnen bij het eerste jubileumfeest, bij het 12,5 jarig bestaan, de leerlingenaantallen alweer te stijgen.

In de Tweede Wereldoorlog vervulde het gebouw aan de Stationslaan meerdere functies. Zo lang als mogelijk werd er lesgegeven, maar tijdens de Hongerwinter boden de lokalen onderdak aan kinderen uit het zwaar getroffen Westen. De vloeren waren bedekt met stro. Na de bevrijding zaten er opgepakte NSB'ers.



STADSKANAAL. CHR. H. B. S.

Het schoolgebouw in 1931. Foto Oud Stadskanaal

De aanwezigheid van de school speelde in 1955 mee in de komst van Philips naar Stadskanaal. De rijksoverheid had de plaats als 'industriekern' gemarkeerd en de fabriek, waar onder meer beeldbuizen werden geproduceerd, bleek op zijn beurt een impuls voor regio en hbs. Er kwam een theater, een bibliotheek, een muziekschool, een ziekenhuis, voor de werknemers van Philips werden hele wijken uit de grond gestampt en Stadskanaal groeide uit tot de tweede gemeente in de provincie. Onderwijs werd in de jaren zestig voor een steeds grotere groep toegankelijk en dat leidde tot uitbreiding, noodlokalen. Een decennium later protesteerden ouders tegen de seksuele voorlichting en de neergang in de jaren

tachtig, toen de overheid afstand nam van de economie, raakte ook het onderwijs. Terwijl de computer zijn intrede deed, werd de roep om samenwerking steeds luider.



Germa Greving kent het gebouw van binnen en van buiten, maar werd toch verrast door een fotoserie van een leerling van nu, Reanne Langes. Zij maakte een opname van de aan één kant uitgesleten trappen. Immers, alle leerlingen van alle tijden nemen de kortste weg en dichtbij de leuning zijn de treden door de duizenden voeten net iets meer uitgehold. Greving: „En een foto toont de zeepaardjes in het beslag op de voordeur. Waren mij nog nooit opgevallen.”

Fuseren

Het werd eerst afgehouden, maar Philips kwam in steeds zwaarder weer. De vestiging in Stadskanaal in 2006 definitief de deuren en het Ubbo kreeg in de jaren negentig concurrentie van het Comenius College, een openbaar atheneum.

Toch fuseren: met mavo De Steiger, met De Rensel in Winschoten en met de Ludger mavo in Veendam. Vanaf dat moment was Ubbo Emmius een protestants-christelijk en rooms-katholieke scholengemeenschap.

Er kwam een nieuwe visie op onderwijs en het gebouw aan de Stationslaan werd aangepast aan de nieuwe tijd, die van internet, communicatie en technologie. De sciencefloor is het pronkstuk van de laatste verbouwing, in 2004. Maar hoe de school uitbreidde, groeide, kromp en veranderde, voor Germa Greving is de Stationslaan hetzelfde gebleven. De plek waar ze in de vakanties van de trappen gleed.



Corrian Meima

Ze is oud-leerling van het Ubbo Emmius, maar ook achterkleindochter van Homme Jeip Heida, een van de oprichters van de eerste christelijke hbs in de regio. Voor de website www.deeeuw.nl, over de geschiedenis van de 100-jarige school, ging Corrian Meima (50) op zoek naar wie hij was. „Ik was er trots op dat mijn overgrootvader op het bord in de hal van de school vermeld stond. Het was meer dan dat. Het gaf een gevoel van verbondenheid, het had iets vertrouwds.” Homme Jeip Heida (1875-1964) was een Friese boerenzoon, enig kind. Hij werd dominee in Leek, Yerseke en Halfweg, alvorens hij naar Stadskanaal kwam, met vrouw, zoon en vijf dochters. Het gezin werd daarna uitgebreid met de oma van Corrian Meima en twee andere dochters. Heida werd een ‘militante’ dominee

genoemd. Slim, actief, strijdvaardig en strategisch. Een goede regelaar en organisator. Maar hij bleek niet populair. Heida ging zijn eigen gang, was niet aimabel en niet tactisch. Meima: „Hij was wel een mens van vlees en bloed. Een man om trots op te zijn, al zou ik dingen anders doen. Mijn vader kon het waarderen dat de man oprecht zichzelf bleef.” De karaktereigenschappen van dominee Heida herkent ze. Niet alleen bij zichzelf, ook bij andere familieleden. „Mijn oma ging voor wat zij belangrijk vond. Tegelijkertijd kon zij anderen ook tegen de haren in strijken. Ze hielp veel mensen in de Tweede Wereldoorlog.

Mijn grootouders kregen daarvoor de Yad Vashem onderscheiding. Ook ik strijd voor de goede zaak, neem het voortouw, denk onafhankelijk en ben een doorzetter. Ik ben wel blij wat meer tact te hebben, al kan ik jaloers zijn op die over-opa die niet voor de populariteitsprijs ging, maar wel voor wat hij belangrijk vond.”

Dominee Heida vertrok naar Vlaardingen, maar door toeval ging de vader van Corrian als maatschappelijk werk in Stadskanaal aan de slag. Zij ging met haar broer, Klaas Pieter (49) naar het Ubbo Emmius. Na een studie in Groningen belandde ze in Amersfoort waar ze nog steeds met haar gezin woont.

Ze werkt als beleidsadviseur in de ouderenzorg. „Ik ben jaren niet meer in Stadskanaal geweest, maar weet dat er een reünie komt. Het lijkt me erg leuk om weer eens op de school rond te lopen.”